

SHAKESPEARE EUSKERAZ

BIZKAIAN ZEANURI-ALDEKO EUSKALKIA SALBATURIK DA 37 Antzerki ingelertatik euskerara zuzenean

Larrakoetxea'tar Bedita'k egin du lan ikaragarria au. Shakespeare idazle inglesaren lan osoa, 37 antzerki, euskeratu ditu bizkaitar idazle iaio onek.

Erdi-Aroko ingles izkuntzatik xuxen-xuxen euskeratu ere.

Lana da ikaragarria.

Lana da betirakoa.

Ez goaz Shakespeare'ren lanik emen agertzera. Mundu osoan ezaguna da; jakintsuen artean batik-bat. Bere komedi, trajedi eta drametan garai artako gizarte korapillo guztiak agertu zizkigun.

Ordukoak eta gaurkoak.

Betikoak.

Orretan datza Shakespeare'ren ezaugarrietatik bat.

Baiña, ez da ori bakarrik.

Badu besterik. Itzen aberastasuna, alegia.

Ingles izkeraren ezkutuki guzti guztiak, itzen ugaritasun guztia, bere mende zuan Shakespeare idazleak. Beraz, Shakespeare ondo itzultzeak badiu bere nekeak; ematen ditu bere lanak.

Ez da edonork egin lezaken gauza. Itzultze ori egingo duan gizonak, Euskeraren jabe bearko du izan. Eta Larrakoetxea'tar Bedita, larogei urte egiñak dituan gizona, Euskeraren jabe da. Aberatsa bera ere, Shakespeare'ren antzera.

Bere euskalkiaren jabe da, batez ere.

Arratia'ko euskalkiaren jabe.

Zeanuri'ko euskeraren jabe.

Ez da ba arritzeko, Zeanuri'ko euskalkira biurtu badigu Shakespeare osoa.

Euskera utsera biurtu ere.

Erreza izango litzake euskera-erdera-motroillo batera biurtzea, gaur egunean egin oi dan bezela.

Larrakoetxea'k ez du erderara jo. Euskera-utsaren esi-barruan eutsi dio.

Eta orixe da, ain xuxen, zailtasun eta gaiztasunik aundiena: Shakespeare guztia euskalki bakar baten neurrian sartzea.

Bagera euskal-idazle ugari erdera ondo baiño obeto jakin-da, euskeraz ari gerañok. Guri jakinduri eta kultura guztia erderaz eman digute.

Eta euskeraz ari gera traketz eta urri.

Motz.

Shakespeare euskera utsean jateko euskal-ortzak falta. Euskera-motrillo batera itzultzeko, erdi-euskera erdi-erderara egiteko, euskeraz ezin dogunean, erderara jotzeko, ortarako bai, bagera.

Artara, neronek ere egingo nuke.

Baiña, Shakespeare-izkeraren aberastasunak euskera utsean emateko, ortarako euskal idazle gutxi ikusten ditut baztarretan. Euskal gizona bear.

Larrakoetxea euskal gizona degu.

Euskeraz sortu, euskeraz azi eta euskeraz ezitako gizona.

Euskera-tresna alde guztietatik menperatzen eta erabiltzen dakien gizona.

Euskeraz jantzi-gabe, billutsik eta narru-gorri bagabiltza, eldu bi eskuekin Larrakoetxea'ren itzultzeari eta ikasten saiatu.

Zure eskasia ez da Larrakoetxea-Shakespeare'ren kulpaz.

Errua zurea da.

Ikasi.

Shakespeare aberatsa da eta Larrakoetxea ere bai.

Ikasteak badu laztasunik. Ez da erreza. Ikasi nai badezu, murgildu zaitez euskal-itxaso orretan. Igari ez badakizu, artu bear dozun laguntza; euskal-iztegi eder bat.

Shakespeare eta beste idazle jatorrak, euskera jatorrera itzuli bear dira. Euskeraren izenean erdera-naaste batera edo euskerantora itzultzea, Euskerari iruzur gitea litzake.

Tranpa egitea, alegia.

Larrakoetxea'k ez digu tranparik egin:

ingelera utsean zegoena,
ingelera aberatsean zegoena
euskera utsean eta
euskera aberatsean
biurtu eta itzuli digu.

Euskalki batera.

Bere amaren bularretik egotzi zuan euskalkira. Ala bear ere, lana sakon-sakonetik egingo bada.

Ez du Euskera baturik egin. Batuak gutxienez bi dira. Euskalkiak asko. Guztiak dira Euskera. Euskera euskalkieri esker bizi da.

Erronkari (Ronkal) inguruko euskera illik da. Oraintsu il dira ango aizken-euskaldunak. Besteak erderantora bihurturik daude: euskera aaztu eta erderarik ikasi ez.

Erronkari'ko euskeran orrelako lan bat egin izan balitz...!

Betirako Euskera baten aberastasunerako Larrakoetxea'k egin digun lanak ez du preziorik.

Zeanuri-aldeko euskera bizkaitarra salbaturik da betirako.

Euskerak bere jakintsu-talde ugariak izango dituanean, orduan bai Shakespeare-Larrakoetxea bikotea izanen dala (jakintsuentzako, alegia) sekula agortuko ez dan arrobi aberatsa.

Bitartean, lan onek maixutza agurgarria erakusten digu.

T.B.O.'ak egiteko edo kontutxoak euskeratzeko edozein idazle, batu edo batugabekok, balio du.

Euskeranto-erderanto bat ere ondo egongo da erderaz besterik ez dakienentzako. Lan errezak bear dira gaurko gure populuari euskeraren leenurratsak egiten laguntzeko.

Shakespeare, ordea, ez da ikastoletako katoia. Shakespeare'tik atera lezazke umeentzako kontutxoak; baiña, ori ez da Larrakoetxea'ren lana izan. Euskal-bizardunentzako lana dezu.

Euskeraren arloan gizon dutako gizakientzako da lan ori.

Umeentzako edo Euskera biberioetan artu bear dutenentzako or dituzute Pernando Amezketarra eta abar.

Biberioetan ere esne ona bear da. Euskera jatorra. Ume euskalduneri esne txarra ematea, euskal-izatearen aurkako pekatua litzake.

Larrakoetxea'ren lana ez da biberioetan edaten dan oien antzekoa.

Edaria ba'litz, Ezkozia'ko wiski litzake. Sua daria. Edaten ez badakigu, erraiak erretzen dizkiguna. Bestela, ordea, sutondoan jarrita, pipa ortzeetan, euskal-aoa gozatzeko aukerakoa.

Etorkizunerako liburua, eta teknika-gaiak ugari eskeiñi lezazkena.

Itxas-ontzia aundia eta ederra da. Bear ba'da, gaur eguneko uretarako aunditxo. Ura falta ba'da, ez da barkuaren errua.

Marea-beeran edo legorrean egiten dira barkuak.

Marea-beera degu.

Igoko da marea eta orduan itxas-ontzi ederrenetakoa izanen da Larrakoetxea'ren ontzia. Jendea erabiliko du bere erraietan ugari.

ANES'EK (1973)